

De Gasterse Duinen

In vogelvlucht

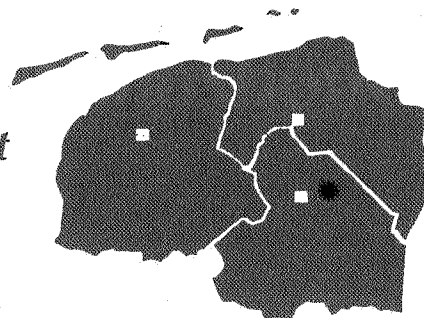

Foto en tekst Paul Paris

● *Het heide- en stuifzandlandschap van de Gasterse Duinen met de ernaast gelegen drassige Voorste- en Achterste Venen zijn sinds het begin van de zestiger jaren onder hoede van de provinciale landschapsbeheerder, de stichting Het Drentse Landschap. In dit 75 ha grote terrein zijn nog duidelijk sporen aanwezig van de ingrijpende veranderingen die de Drentse landschappen de afgelopen 100 jaar hebben doorgemaakt.*

De Gasterse Duinen liggen binnen het stroomgebied van de Drentse A tussen de dorpen Gasteren en Rolde. Het Drentse Landschap heeft de laatste 30 jaar in dit gebied gronden aangekocht, waardoor dit unieke stukje Drente een redelijke beschermde status heeft. Ook op de luchtfoto zijn de sporen van de boeiende wordingsgeschiedenis en mogelijk toekomstige ontwikkelingen duidelijk zichtbaar.

Sinds de vorige eeuw is het landschap in Drente grondig op de schop gegaan, de woeste gronden - de heidevelden - werden tot akkers omgevormd en de fel geel bloeiende koolzaadakkers rechts op de foto getuigen van de technische 'vouitgang' die de landbouw de laatste eeuw heeft doorgemaakt. In contrast hiermee ligt het heuvelachtige stuifzandterrein van de Gasterse Duinen centraal op de foto. Tussen de duinen en de akkers glinstert het water van de lager gelegen moerassen, beter bekend als de Voorste- en Achterste Venen, resp. op de achter- en de voorgrond van de foto. Oorspronkelijk stroomde hier een smal beekje door een dal dat in de voorlaatste ijstijd - de Saale - ontstaan moet zijn. In de laatste ijstijd - de Weichsel - is dit dal onder het toen heersende poolwoestijnklimaat door de wind met zand dichtgestoven. De waterafvoer stagneerde hierdoor en

zo ontstond een reeks meertjes en moerassen. In de laatste 10.000 jaar ontwikkelde zich hierin een dik pakket veen dat in historische tijd weer grotendeels afgegraven is om in de brandstofbehoefte te kunnen voorzien.

De Gasterse Duinen zijn op een haartje na ontsnapt aan de ontginningswoede uit de tweede helft van de vorige eeuw toen door invoering van kunstmest het Drentse landschap een steeds sterker agrarisch karakter kreeg. De poging ooit ondernomen om deze duinen te ontginnen is beperkt gebleven tot één akker, op de foto zichtbaar als een lichtgroen rechthoekig vlak, grenzend aan het water. Dit is dan ook het enige vlakke terrein binnen de overigens reliëfrijke Gasterse Duinen. Het reliëf is een gevolg van stuivend zand dat vanaf de middeleeuwen uit de bodem los kwam van wege van steken van plaggen. Daarnaast waren doorgaande trekwegen een bron voor stuifzand. Het gebied van de Gasterse Duinen maakte namelijk deel uit van een doorgaande noord-zuid verbinding. Wagens trokken over de heide en sletten diepe sporen uit. Werden deze te diep, waardoor de assen vast kwamen te zitten, dan werd naast het oude spoor gereden, zodat er een stelsel van uitwaaiende sporen ontstond. Links op de foto is dit in het heideterrein nog enigszins te zien.

Het zal duidelijk zijn dat door het veranderde landschapsbeeld de Gasterse Duinen een aangepast beheer vereisen. Maar ook externe oorzaken hebben zich doen gelden. Zo is door neerslag van voedingsstoffen uit de landbouw (ammoniakverbindingen) via de zure regen de oorspronkelijke heidevegetatie langzamerhand overwoekerd met een dicht tapijt van hardnekkige grassen als pijpestroetje en bochtige smele. De inzet van Schoonebeker heideschappen gekombineerd met

het afplaggen van enkele terreingedeeltes (de witte velden op de foto) heeft al tot resultaat gehad dat op enkele plaatsen dop- en struikheide weer terug zijn gekomen.

Ook in de moerassige Voorste- en Achterste Venen zijn enkele beheersmaatregelen genomen. Zo is het waterpeil in het Achterste Veem (rechts voor op de foto) verhoogd waardoor een langzame dichtgroei van berken werd voorkomen. Ook kon aldus het bodemwater uit de aangrenzende landduinen beter dit moeras bereiken, waardoor het water voedselrijker is geworden en veenmos weer een kans kreeg.

NB